



EKO CI - eko civilna iniciativa Slovenije

Ulica Savinjske čete 3, 3310 Žalec

W: www.ekoci.si, E: ekoci.si@gmail.com

**PREDLOGI ZA OKREPITEV DEJAVNOSTI SEMENARSKEGA CENTRA PTUJ
za zagotavljanje samooskrbe s semeni in hrane v času spremenjenih podnebnih, gospodarskih
in posledic CV -a..**

**Spoštovana ministrica dr. Aleksandra Pivec in državni sekretar Jože Podgoršek, ga. Andrejka
Majhen ter ekipa!**

V Ekoci - eko civilna iniciativi Slovenije, s somišljeniki gibanja Oskrbimo Slovenijo - Štafeta semen smo vam res iz srca hvaležni, da ste uspeli zadržati semenarski center Ptuj v državnih torej naših rokah. Vemo, da sigurno iščete najboljše možne rešitve, kako organizirati dejavnost, da bo čim več in čim bolj doprinesla k slovenskemu kmetijstvu. Dovolite, da vam izrazimo svojo skrb in opišemo kako vidimo stvari od spodaj navzgor in kje vidimo možne rešitve, kakšne dejavnosti in kako organizirati v Semenskem centru Ptuj, da bo lahko dolgoročno največ pripomogel k dobrobiti slovenskega kmetijstva in povečanju samooskrbe s semeni in hrano.

Predloge smo pripravili skupaj s strokovnjaki iz tovrstnih področij.

I. OPIS STANJA

1. Ugotavljamo, da je na trgu, v diskontih trgovinah na policah Kmetijskih zadrug **veliko semen tudi tujerodnih rastlin**. Za ohranjanje lastne biodiverzitete, bi morali biti skrajno previdni katera semena se lahko sploh pojavljajo na slovenskem trgu, poznamo problem invazivk, ki ga neuspešno rešujemo, .ipd..
2. Tudi »slovenska semena« **Semenarne**, ki jih najdemo v vrečicah namenjenih za trg so večinoma **bila pridelana v tujini** - v drugih podnebnih razmerah. Predvsem zaradi cenejše pridelave in ugodnejših pogojev, je Semenarna iskala pridelovalce semena v tujini. Osnovno seme avtohtonih sort se prideluje na Ptuj, potem pa se seme za prodajo po večini prideluje izven meja, v tujini - **kjer pa so drugačni pridelovalni pogoji kot veljajo na naših poljih in vrtovih**. Kot primer navajam: izvorno seme solate ljubljanske ledenke so pridelali na Ptuj, nato pa seme za prodajo na trgu predelali v tujini. **Ta semena pa nimajo več vseh izvornih lastnosti semena, ki bi bila prilagojena našim rastnim razmeram**. Vemo, da takšna semena **povečujejo potreben vnos fitofarmaceutskih sredstev za rast**, dodatna mineralna gnojila ipd, da lahko rastlina zraste; mi pa si prizadevamo za čisto podtalnico, varovanje okolja, za čebele.. V tujini je pridelava semen cenejša, zato so tudi dajali semeniti v tujino. Iz izkušenj pa vemo., da npr slovenska semenarska hiša **Amarant** vključuje kar 26 slovenskih pridelovalcev semen različnih rastlinskih vrst, medtem ko s semenarskim centrom Ptuj sodeluje 15 kooperantov vendar le pri pridelavi semenskega česna avtohtonih sort, kar pomeni, da se dajo semena različnih kmetijskih rastlin pridelati tudi pri nas.

3. **Semena slovenskih sort**, ki so pridelana na domačih poljih kot izvorno seme in v nadaljevanju še seme za prodajo, **je le krompir in nekaj sort krmnih rastlin**, ki jih prideluje KIS, semenski česen, ki ga pridelujejo na selekcijskem centru na Ptuju in njihovi kooperanti v Sloveniji in Amarant s svojimi pridelovalci. V Sloveniji se semenari še z strnimi žiti, ajdo, krompirjem prostih sort in nekaj krmnih rastlin. Pri vrtninah je vsega skupaj bolj za vzorec in **smo bolj ali manj odvisni od semen pridelanih v tujini in od uvoza.**

4. Kot nam je znano se v dosedanjih aktivnostih svetovalci KGZS **niso potrudili**, da bi **kmetovalcem pojasnili pomen avtohtonih in tradicionalnih sort**, kar bi bilo v duhu **prilagoditev na podnebne spremembe in zniževanja vhodnih stroškov** pridelave nujno potrebno. Zato bi bilo potrebno vzpodbuditi KGZS, da kmete in potrošnike ozavesti o pomenu lastne pridelave semen, kot tudi pridelavo slovenskih avtohtonih domačih in tradicionalnih sort semen in pridelkov iz teh sort. Z organizirano pridelavo semen bi znižali stroške pridelave, obenem pa vplivali na prilagodljivost na podnebne spremembe, zvišali samooskrbo in neodvisnost od tujine pri oskrbi s semeni in posledično tudi s hrano. **Nenadno zapiranje mej lahko v kratkem času pripelje do neprijetnih situacij, posebno če gre za oskrbo s hrano in drugimi najnujnejšim življenjskimi dobrinami.** Primer svetovne krize Covid 19, ki se bo v razsežnostih krize pokazala v naslednjih mesecih in letih..

5. Zaradi svetovne gospodarske in Covid krize bo **odvisnost semen in posledično hrane čedalje bolj pomembna zato predlagamo**, da se k temu pristopi kot vzpostavitev celotnega kroga panoge semenarstva – **vse od semena do hrane, ki bo zagotavljala celovito prehransko varnost.**

II. KAJ SE LAHKO NAUČIMO IZ ZGODOVINE? Na področju oskrbe s kmetijskimi pridelki in semenarstva?

- a) Včasih je prišel kmetijski svetovalec k kmetu in ga navdušil, kaj naj seje in sadi glede na njegove naravne danosti in resurse. Dajal mu je napotke kako naj prideluje, kmet pa se je zavezal prodati blago v kmetijsko zadrugo, ki ga je oskrbela tudi s semenom. Kmetijski svetovalec je izbral tudi pravi termin oddaje blaga v KZ in pomagal prodati v Kmetijsko zadrugo, ki je morala odkupiti vse - slabše kalibre za predelavo in javne kuhinje, lepe za v trgovine.
- b) Žal je sedanja situacija takšna, da KZ še za svoje člane nimajo prostora za njihove izdelke prodajnih policah – prodajajo vso drugo robo, nekateri nimajo celo krompirja od Kis-a in ne semen Amarant. Prodajajo tuja semena in pripravke, lokalne hrane pa ne. Tudi veliko kmetov se noče vezati na KZ. Ker ni usklajen terminski plan setve in pridelkov po regijah pa se velikokrat zgodi, da imajo vsi v istem terminu solato, paradižnik ipd. in to takrat ko je najnižja cena in so vrtovi polni...

- c) Zaradi neprodanih **pridelkov se vršijo pritiski na MKGP**, veliko pridelkov je uničenih, kljub prizadevanjem za zmanjševanje zavržkov hrane, kmetje pa po nepotrebem obupujejo., zato je potrebno vzpostaviti mehanizme, da to takšnih situacij ne bo več prihajalo.
- d) Kmetom je velikokrat tudi težko prevzeti odgovornosti in negovati vrednote lojalnosti . Z boljšo organiziranostjo KGZS in ZSS bi lahko dosegli veliko. Imamo veliko KZ trgovin in če bi uspeli imeti še vzpostaviti sodelovanje z eno trgovsko verigo v državni lasti bi lahko plasirali kmetje svoje izdelke. Večina tujih trgovskih verig bodo ob zmanjšani kupni moči zaradi CV pobrali šila in kopita, že sedaj pa imajo tuje trgovske verige le 10% slovenskega asortimana. Ljudje se žal premalokrat zavedo, da medtem ko kupujejo blago tujih kmetov, nemških, italijanskih nizozemskih v tujih trgovskih verigah, **istočasno izgublajo multiplikator agroživilske panoge in vsi dobički ustvarjeni s prodajo blaga čez dan čez noč pristanejo v tujih državah. Če pa ostanejo v Sloveniji pa lahko pomagajo polniti sklad za pokojnine, šole, ustvarjati nova delovna mesta..**
- e) Torej **semenarstvo je lahko čudovita poslovna priložnost za pridelavo semena** , za slovenska semena **je potrebno dati vzpodbude**, saj potrebujejo manj kemije in jih varujemo in poskrbeti moramo za celoten krogotok samozadostne **samooskrbe na nivoju države in poskrbeti za dostopnost semen in hrane vsaj na nivoju prodajaln kmetijskih zadrug in slovenske trgovske verige, ki bi lahko pomagala polniti demografski sklad.**
- f) **Včasih je bil plan pridelave narejen za celo državo.** Le zakaj ne bi mogli čebule in karfijole pridelati najprej na Primorskem potem v Prekmurju in nazadnje na Štajerskem , nato na Dolenjskem in nato na Gorenjskem? Zakaj ne bi vzpodbudili kmete k izdelavi dodane vrednosti pridelkov, ki bi jih lahko organizirali na nivoju KZ- pridelava česan v prahu, ki se ga proda veliko in ga ni najti v trgovinah, ocvrte čebule, Ptujsko čebulo spakirati kot turistični spominek, narediti jabolčni čips, namesto vina , ki ga ne morejo prodati pa začeti izdelovati iz dela pobranega grozdja tudi kvaliteten sortni vinski sok?
- g) **V času bivše države je bil narejen petletni plan oskrbe s hrano po republikah.** Tudi sedaj bi lahko v Sloveniji na nivoju KGZS v sodelovanju z ZSSS naredili plan po regijah- npr najprej bi srebrno čebulo in cvetačo sejali na Primorskem, nato v Prekmurju nato na Gorenjskem ipd... In tako nagrajevali tudi učinkovitost KKZS svetovalcev. S pravilnim načrtovanjem sukcesivne setve bi podaljšali oskrbo z zelenjavo , omogočili bi pridelavo tudi na OMD področjih in majhnih kmetija ter zagotavljali celovito prehransko varnost. Seveda pa je zato potrebno sodelovanje in usklajen **pristop ter prava našim razmeram prilagojena semena ter vzpodbude iz nivoja MKGP..**

III. **SEDANJA ORGANIZACIJA IN DEJAVNOST SEMENARSKEGA CENTRA NA PTUJU IN DILEME V RAZMISLEK**

1. Sedaj se v semenarskem centru na Ptuju večino ukvarjajo z **vzdrževalno selekcijo** semen, ki je tudi do 70% dražja od pridelave semena za trg –**a nujno potrebna**, saj **skrbi za naš državni zaklad naša semena**, ki smo jih izgubili že 80% ohranjamo jih le še 20% . Skrbi nas namreč, **da v kolikor bi bila organizacija Semenarskega centra odvisna le od lastnega financiranja, bo ohranjanje avtohtonih sort in delo na novih sortah domačega porekla, postalo le zgodovina**. Vzdrževalna selekcija je delo polno rizikov, kjer se pridelujejo manjše količine semena (100g do nekaj kilogramov) vrhunske kvalitete, ki pa ni namenjeno trženju, ampak nadaljnjemu razmnoževanju.
2. **To razmnoževanje bi lahko opravili domači pridelovalci (slovenske kmetije), ki bi pridelali večje količine semena (od 500kg do nekaj ton) za potrebe trženja**. Kvaliteta semena za trženje pa je v največji meri odvisna od ustrezne kvalitete izvornega semena, ki ga zdaj pridelajo na Ptuju.
3. Prav zato je potrebno **zagotoviti pomoč v obliki financiranja iz javnih sredstev**. Glede na gospodarsko situacijo pa bi se znalo zgoditi, da bi počasi omejevali vzdrževalno selekcijo in **počasi izgubljali še teh 20% avtohtonih sort semen**, ki smo jih ohranili , že sedaj je le v tej vzdrževalni selekciji le 83 sort vrtnin in 11 sort poljščin.
4. Semenarski center na Ptuju prideluje semena visokih vzgojnih stopenj, kot je predosnovno in osnovno seme (to je delo vzdrževalne selekcije). To seme zdaj Semenarna pošilja v tujino na razmnoževanje za pridelavo tržnega semena. **Pridelavo tržnega semena bi lahko opravili slovenski pridelovalci, posebno pri domačih avtohtonih sortah. S tem bi domačim pridelovalcem omogočili dodaten zaslužek, odprli delovna mesta in povečali neodvisnost od oskrbe s semeni iz tujini**
5. V Sloveniji smo na KIS različni akterji tudi **Ekoci- gibanje Oskrbimo Slovenijo - Štafeta semen** zbrali veliko genskega material starih sort, ki je sedaj v kozarčkih in čaka.. V zadnjih 10 letih so v Ptuju žlahtnili in pridobili le **27** novih sort, potencial za naslednja leta pa je veliko večji. Kaj iz nabranega genskega materiala bo sploh še uporabno je vprašanje, saj vemo, da seme z leti izgublja na kaljivosti, država pa bo izgubila morebitne dobre stare sorte semen.
6. Seveda Ptujski center opravlja še razne sortne poskuse, tako **njihovo polje predstavlja najširši izbor kmetijskih rastlin na enem mestu**. Polje na Ptuju predstavlja učni poligon in veliko gensko banko na prostem, ki odigrava izobraževalno vlogo dijakov in zainteresirane javnosti, vendar menimo, da so tu še večje priložnosti..

IV. PREDLOGI ZA KREPITEV DEJAVNOSTI IN ORGANIZIRANOST SEMENARSKEGA CENTRA NA PTUJU

Da bi lahko dejavnost zaživela bi bilo potrebno razmišljati kako vzpostaviti celotni krog biokrožnega gospodarstva prilagojen podnebnim, gospodarskim in CV razmeram:

- 1. Semenarstvo bi morali organizirati kot razvijajočo se novo kmetijsko panogo, (po vzoru čebelarstva). Za prihodnost potrebujemo nove dejavnosti bio krožnega gospodarstva , semenarstvo je lahko dobičkonosna panoga, če se znamo pravilno organizirati. Ker je semenarstvo je lahko čudovita poslovna priložnost za pridelavo semena bi bilo potrebno v prihodnji kmetijski politiki načrtovati vzpodbude za uporabo slovenskih semen v duhu ohranjanje biotske pestrosti, preprečevanja vdora tujerodnih rastlin in prilagoditev na podnebne spremembe, manj transportnih poti, zagotavljanje prehranske varnosti, ukrepov za ustvarjanje novih delovnih mest na podeželju z novimi poklici kot je npr semenar . . . Za slovenska semena je potrebno dati vzpodbude, saj potrebujejo manj kemije, tako varujemo čebele in okolje. Tako bi bilo možno poskrbeti za celoten krogotok samozadostne samooskrbe na nivoju države od semena do hrane.**
- 2. V kmetijsko politiko bi bilo potrebno vnesti termin in organizirati aktivnosti – OD SLOVENSKEGA SEMENA DO KROŽNIKA, v MKGP pa vključiti to dejavnost s svojimi ukrepi v aktivnosti gastronomske regije in jih podpreti z marketinškimi aktivnostmi ter na nivoju Eu razglasiti Slovenijo za Eko vrt Evrope..V Sloveniji so namreč dani pogoji, da vsaj 60% pridelovalcev, tudi tistih,ki kmetujejo na OMD in manjših površinah, pridelujejo sonaravno, kamor spada tudi pridelava semen..**
- 3. Predlagamo, da del aktivnosti, ki se ukvarja z raziskovanjem in ohranjevalno selekcijo avtohtonih sort, spada pod KIS Ljubljana, njene dejavnosti pa morajo biti vsaj 70% financirane iz nivoja države, da v prihodnje ne izgubljamostarih sort in semen in da lahko razvijamo nove sorte domačega izvora.**
- 4. Poskrbeti je, potrebno, da se reaktivirajo stara semena iz genske banke – npr. stare sorte solat, se razmnožijo tudi tiste, ki smo jih darovali aktivisti Oskrbimo Slovenijo-Štafeta semen od leta 2012 do 2015 in drugi deležniki..**
- 5. Da bo center živel, bi bilo potrebno narediti 5 letni plan trženja - za pridelavo semen za trg s pridelovalci, nekaj pa bi se lahko pridelovalo tudi v samem centru..**
- 6. Pomembna vloga KGZS. Za uspešnost je zelo pomembna Vloga KGZS, ki k bi vzpodbujala setev domačih sort in delovala kot smo se naučili iz preteklosti, zato bi bilo dobro, da bi imela domeno nad Semenarskim centrom Ptuj lokalna KGZ.**

7. **Sodelovanje ZSS** . KGZS bi morala sodelovati z ZSS, ki bi morala poskrbeti. da bo v vseh trgovinah na zalogi tudi dovolj slovenskega semenskega materiala in poskrbeti za trženje v svojih enotah in v trgovskih verigah - tako za semena tako za lokalne izdelke..
8. Na nivoju države bi bilo potrebno **narediti regijski sukcesivni plan porabe in oskrbe s hrano ter temu prilagoditi načrte s poudarkom na sejanju domačih semenih.**
9. V semenarskem centru Ptuj naj se za trg **prideluje vsaj 30 najbolj prodajanih semen** iz seznama: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=DRUG1547>. Potrebno je aktivirati **pridelavo semena za trg**- posebno tistih, ki jih je najlažje pridelati v Sloveniji : česen, čebula, fižoli, grah, bob, redkve, ajda, buče, žita ..pira proso, zelje, solate...
10. Dolgoročno bi Semenarski center Ptuj moral biti **sposoben odkupa semen** , sortiranja pakiranja- sam ali v sodelovanju partnerji, ki takšne stroje že imajo ; kooperant pridelava, semenarski center ugotovi kakovost , odkupi in poskrbi za primerno obdelavo, da je primerno za trženje.
11. Na Ptuj se naj izvaja **izobraževalna dejavnost** – kmetijske šole, fakultete, zainteresirana javnost., novi prevzemniki kmetij..
12. Ustanovi naj se je platforma **za pridobitev NPK kvalifikacije ekološki kmetovalec-semenar** To področje zahteva veliko znanja in je tudi dobra tržna priložnost. Zavedati se moramo, da je potrebno ustvarjati pogoje za kmetijstvo –zaradi CV bo večja brezposelnost veliko delovnih mest odpadlo in bo potrebno najti nove priložnosti za delo na podeželju. Semenarstvo je dobra priložnost, ki ne potrebuje velikih kmetijskih površin, a potrebuje pa ogromno znanja, pridne roke..
13. **Ptujski center organizirati po vzoru Noetove barke** – ekskurzije, pridelave semen ipd: več info na strani: <https://www.arche-noah.at/etomite/>
14. V kmetijsko politiko bi bilo potrebno vnesti termin in organizirati aktivnosti – **OD SLOVENSKEGA SEMENA DO KROŽNIKA** . MKGP pa vključiti to dejavnost s svojimi ukrepi v aktivnosti gastronomske regije in jih podpreti z marketinškimi **aktivnostmi ter na nivoju Eu razglasiti Slovenijo za Eko vrt Evrope**.. kjer so v Sloveniji dani vsi pogoji, da vsaj 60% kmetuje na OMD in manjših površinah in da se lahko prideluje sonaravno. Zaradi konfiguracije terena ne more priti do križanja kar je pri pridelavi semen zelo pomembno, v takšnih razmerah pa je tudi možna sonaravna pridelava hrane. Vemo, da je na permakulturni način možno preživetje 4 članske družine že na 1, 5 ha zemljišča.. trg povpraševanja za sonaravno pridelano hrano pa v Evropi narašča 20% ..
15. Z minimalnim vložkom nakupom kontejnerjev se lahko v parku pred semenarskim centrom Ptuj postavi **mini prodajalna za prodajo semen, morda se dolgoročno lahko razvije tudi prodaja sadik**
16. Dobro bi bilo razmisliti o **okrepčevalnici - OD SEMENA DO KROŽNIKA-**

17. **Vključitev lokalnega okolja in semenarskega centra Ptuj v širši Slovenski prostor** –z izobraževalnim turističnim in strateškim pomenom: Organizacija razstave Ptuj: » SEMENARSTVO IN SAMOOSKRBA OD Marje Terezije do danes –predlog je že bil poslan na Občino Ptuj in MKGP ki je bil načelno sprejet, želijo si le sredstva za postavitve razstave. Razstava bi imela kulturni, zgodovinski in izobraževalni pomen, potrjevala bi zgodovinsko identiteto ..Predlog je objavljen tudi na www.ekoci.si;

Naprošamo za preučitev predlogov, ki so bili napisani iz poznavanja potreb trga, skrbi in prizadevanj zavzetih ljudi, ki se zavedamo, da brez semen ni hrane, največ pa štejejo tista, ki so prilagojena našemu okolju.

Verjamemo, da bi na predlagan način lahko dolgoročno bil Semenarski center Ptuj uspešen, semenarstvo pa pomembna panoga v tlakovanju večje samooskrbe in prehranske neodvisnosti.

Neodvisnost od tuje hrane pa je pomembna pri svobodi in samobitnosti naroda. ..Verjamemo, da bi lahko na tak način tlakovali novo panogo v bio krožnem gospodarstvu ter na inovativen način predstavili tudi v aktivnostih gastronomski regiji - od semena do krožnika.. Veliko delovnih mest, ki jih poznamo sedaj, v prihodnosti ne bo več, zato je potrebno tlakovati nove inovativne panoge, kot je primer nove panoge čebelarstva, semenarstvo, varstvo starejših ipd. Vse to so priložnosti za oživitev podeželja, ki bodo omogočali nova delovna mesta na podeželju in hkrati ohranjala našo lepo deželo, da ne bomo lačni mi in ne naši otroci..

V upanju, da Vam bodo naši predlogi v pomoč in
na čim prejšnji odgovor vas lepo pozdravljamo..

S spoštovanjem

Za Ekoci s somišljeniki, Irena Rotar

S spoštovanjem

Za Ekoci s somišljeniki, Irena Rotar



EKOICI - eko civilna iniciativa Slovenije

Ulica Savinjske čete 3, 3310 Žalec

W: www.ekoci.si, E: ekoci.si@gmail.com

S spoštovanjem!

Za Ekoci, Irena Rotar, preds.



Eko civilna iniciativa Slovenije: Tel 040 -203-055 ; Ekoci: www.ekoci.si; in FB: <https://www.facebook.com/EkociSlovenija?fref=ts>;
ekoci.si@gmail.com; Štafeta semen: <https://www.facebook.com/OskrbimoSlovenijoStafetaSemen?fref=ts>, SDM - Slovenska delovna mesta:
<https://www.facebook.com/pages/SDM-Slovenska-delovna-mesta/424701034346081?fref=ts>



Oskrbimo Slovenijo - Štafeta semen Gibanje za sajenje, izmenjavo in ohranjanje avtohtonih, domačih in tradicionalnih sort semen, vrtnin, poljščin, odpornih sadnih sort ter sonaravno pridelano hrano, samookrbo in bio krožno gospodarstvo.